

- Dar interesul pentru piesele noi credeți că există?
- Eu nu cunosc încă acele piese noi...; nici n-am unde să le caut - magazin de capodopere dramaturgice nu există. Probabil că, încet-încet o să se creeze un loc central, în care să se adune. UNITER-ul se străduiește să facă acest lucru; se organizează anual un concurs, citesc sute de piese, dintre care foarte puține sînt gramaticale. Deci, un număr foarte mic poate fi discutat, nefiind agramate.

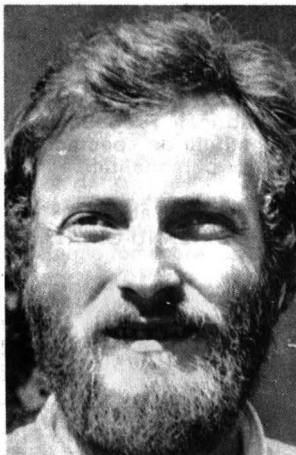
- Dar marii noștri dramaturgi nu participă la asemenea concursuri. Interesul față de operele lor recente există? Cum se manifestă?

- Dramaturgii importanți, Marin Sorescu - de exemplu - cred că nu au scris nimic de la revoluție și pînă astăzi. Ce s-a scris înainte s-a jucat și răs-jucat. Ba chiar știu că Sorescu a refuzat unii regizori și anumite montări.

În general, un dramaturg trebuie să se ocupe personal de împrăștierea textelor sale, în cazul în care există noutăți. Sigur, mă refer la dramaturgii cu adevărat importanți și nu la cei care au fost doar considerați ca atare, din motive mai mult sau mai puțin ideologice.

- Teatrele nu au nici o obligație față de acești dramaturgi importanți?

- Teatrul este un organism viu; chiar ca instituție, oricît de prăpădit ar fi; dacă un dramaturg nu este căutat înseamnă că e ceva în neregulă cu el, nu cu teatrul, cu instituția. Oamenii de teatru vor să facă spectacole care să le aducă succes, pe o cale sau alta. Dacă dramaturgul român nu intră în ecuația dată, cred că, în primul rînd, e vina lui.

**CRISTIAN
HADJI CULEA:**

Atentat la libertatea creatorului?

- De ce majoritatea regizorilor ocolesc piesa românească? Cine s-o monteze atunci?

- Ne întrebăm de ce nu se mai montează piesa românească la fel ca înainte? Pentru că fiecare regizor și-a cîștigat libertatea. Astfel, s-au îndrumat spre piesele pe care și le doreau. Asta nu este desigur o soluție, sau singura.

- Statul român acordă subvenții, acum, exclusiv pentru dramaturgia străină?

- Respectînd și libertatea individului-creator, dar și nevoile unei politici culturale coerente, potrivit căreia ar fi necesar ca arta spectacolului să se dezvolte concomitent cu dramaturgia românească, în raport și cu faptul că statul acordă niște subvenții, a apărut și obligativitatea montării unor piese românești; fapt ce a născut și va continua să nască discuții, dînd sentimentul unui atentat la libertatea creatorului.

Consider însă că este posibil să descoperi și piese

românești colaborînd cu dramaturgii în așa fel încît această responsabilitate a sincronizării, într-un spațiu cultural și teatral de durată, să poată funcționa.

- Mulți directori de teatru reclamă dezinteresul publicului față de textul național.

- Dacă publicul vine sau nu la asemenea spectacole? Cred că dramaturgul trebuie să fie primul care să-și pună astfel de întrebări și să tragă singur concluziile. Eu nu cred că spectatorii noștri preferă un nume cu rezonanță străină unuia cu rezonanță familiară, însă probabil că în scriitura spectacolelor respective există acel ceva care răspunde preocupărilor acestui public. După cum cred că realitățile noastre nu și-au găsit încă (sau cel puțin în cazurile cunoscute de mine) expresia artistică și dramatică necesară aceluia gen de spectacol care aduce publicul în sală.

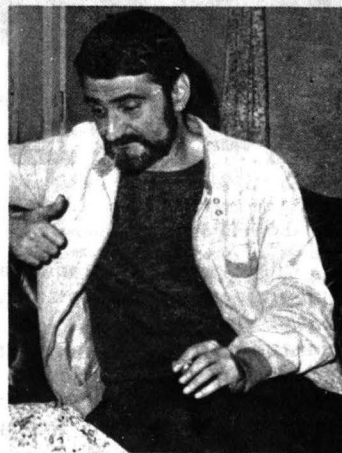
Înainte de revoluție, piesa românească beneficia de un dat esențial (mă refer la marii dramaturgi); discuta sistemul - cum e cazul lui Mazilu, sau se folosea de șopîrle pentru a pune pe tapet problemele zilei, teatrul funcționînd foarte des ca unică tribună politică a românilor.

- Ce rol îl atribuți în contextul actual al teatrului textului...?

- Acum teatrul, primul dator să se întoarcă spre arta dramatică, să-și recapete mijloacele specifice, trebuie conectat la alte nivele; trebuie să ieșim din teză și să creăm personaje complexe care sigur că aparțin spațiului și timpului nostru, dar cu conflicte mult mai nuanțate decît teza politică partinică.

- Teatrele aflate în directă subordonare față de ministere vor fi obligate să joace repertoriu românesc?

- Ministerul Culturii poate interveni în acest proces, prin... diferite persuasiuni; prin posibilitatea de a plăti programe și proiecte de dramaturgie românească, prin încercarea de a impune dramaturgia națională de bună calitate în străinătate bazîndu-ne și pe snobismul consumatorilor români, care sînt în stare să accepte mult mai ușor ca valoare o piesă românească după ce aceasta a fost jucată în alte părți. Dar, în nici un caz, noi nu putem obliga pe nimeni să primească și să monteze un anume text!

**DAN
MICU:**

Vrăjmașul este acum în noi

- Cine poate fi vinovatul...: dramaturgul sau regizorul român?

- Se zice că există întotdeauna un grad de complicitate al criminalului cu victima; în sensul că victima își provoacă ucigașul.

Mă gîndesc la o "complicitate" și în cazul subiectului aflat în discuție: durerea aceasta, a dramaturgilor, este împărtășită și de noi, creatorii de spectacole (chiar dacă

gradul de conștientizare al acestei suferințe diferă de la un caz la altul). În această situație, nu cred că este nevoie să ne plîngem pe umăr, nici să ne îmbrățișăm; cu atât mai puțin să ne căinăm sau... să ne organizăm. Mai ales nu este cazul să ne organizăm, pentru că piesele nu apar din organizări, după cum nici spectacolele nu apar din organizări exterioare legilor creației.

- Credeți în existența unei stări de deusolare ?

- Probabil că la ora actuală spiritul românesc - și în dramaturgie, - se caută pe sine; cu siguranță se exprimă, dar nu mai are nici el, după cum nici spectacolul românesc nu mai are acum, acel năduf pe care-l avea în urmă cu câțiva ani. Atunci, zic eu, suflarea înfrățită: dramaturgică, regizorală, actoricească, scenografică, la care mai venea și frumoasa complicitate a publicului - se bătea (ne băteam) cu ceva, cu cineva.

- Și atunci, care este... necazul? Să fi murit conflictul?

- Acum avem nevoie de un grad de curaj (paradoxal!) mai mare! Pentru a recunoaște că vrăjmașul este în noi, între noi. Dragonul este acum în noi, capetele lui își varsă veninul înăuntru; scorpionul se înțeapă pe el însuși. Din recunoașterea acestui fapt, cu siguranță că va apare - și foarte curînd - dramaturgia românească, exact aceea care se cuvine și de valoarea pe care nația, sper, o merită.

- Despre piesele scrise înainte de decembrie '89 ce părere aveți?

- Despre valabilitatea unor texte deja montate?... Vedeți, de exemplu - Horia Lovinescu... El nu a scris piese conjuncturale, nici măcar atunci cînd în ele apăreau capitaliști sau comuniști. Ca orice mare dramaturg, scria un fel de comedia dell'arte; măștile bune, măștile rele, cele strîmbe ori cele netede exprimau ceva dintotdeauna și pentru totdeauna.

Dar nu pe mine trebuie să mă întrebați dacă se mai poate juca teatrul lui Lovinescu, sau al lui Sorescu, Dumitru Radu Popescu, Mihai Ispirescu, pentru că am făcut și vreau să fac în continuare spectacole cu piesele lor și ale altora; însă, niciodată nu mă pot întoarce, nu pot reveni asupra aceluiași text, deci nu pot gândi cu luciditate la recuperări. Nu de recuperări cred că avem nevoie, ci de regăsirea în ceva mereu nou.

- Cine trebuie să propună, prin urmare, aceste texte: regizorul sau...?

- Dar, ce altceva poate exista, ca gînd de temeinicie, la baza unui repertoriu, în afară de voința de înscriere ce aparține creatorului de spectacol? Deci, trebuie pornit de la regizori - și, desigur de la valorile existente la un moment dat în teatru (în formula de acum, sau - Doamne ferește, cea viitoare, a trupelor redimensionate conform "Ordinului 77" al ministerului). Repertoriul se încheagă în orice caz după chipul și asemănarea noastră. Dacă ne amintim toate piesele citite și le citim pe toate cele noi, încercăm astfel să ne înscriem existența în lăuntru teatrului românesc. Aceste dorințe de înscriere de texte puse cap la cap devine un repertoriu. Nu cred în repertoriile făcute de foruri culturale, nici măcar de direcții de teatre. Sînt asemenea aranjamentelor florale în care totul pare colorat, foarte plăcut, foarte divers și... ai zice că mai trebuie puțină apă ca totul să fie bine. Nu cred deloc în așa ceva.

- Secretarul literar nu credeți că trebuie să se implice în propunerile repertoriale ?

- Secretariatul literar al teatrelor ar trebui să-și recapete numele de "Birou de dramaturgie" și să funcționeze ca un organism de impresariat al dramaturgiei. Dacă la mijloc există artiștii care creează, acum de-o parte sînt cei care cumpără tot ce se scrie mai important, iar pe de altă parte sînt serviciile de impresariat ale spectacolelor (cei care vînd ce s-a creat mai important). Aceste două servicii de impresariat (dramaturgic și de spectacol) ar trebui să fie strînse la un loc, într-un serviciu, cu două aripi: unii cumpără, ceilalți vînd, în cele din urmă.

Uneori secretarii literari funcționează cu rolul acesta dublu; în cazul unor personalități, se înțelege. Destule teatre au avut ca secretari literari adevărați oameni de carte, de cultură, care, pe durata existenței lor acolo, au marcat în chip fantastic acele organisme teatrale; oameni care au provocat schimbări, care le-au patronat, care și acum sînt evocați. Dar ei nu pot fi fabricați. Probabil că tot organismul teatral, toate aceste instituții de spectacol își creează, și la rîndul lor sînt create, de personalități.

Anchetă realizată de
OLIVIA ȘIREANU-CHIRVASIU

SCRIPT EDITOR

Citesc cu uimire o cronică teatrală dintr-un foarte serios săptămînal londonez: opțiunea pentru o piesă proastă din care a ieșit un spectacol și mai prost (în opinia cronicarului) este considerată a fi din vina secretarului literar. "Dacă Naționalul mai are un secretar literar (script editor) care nu a fost în străinătate cînd acest teanc de hîrtie mîzgălit de un cîrpaci a fost aruncat pe masa lui, ar fi trebuit să-și dea demisia în favoarea cuiva care știe să citească". Deci într-un teatru din țara celei mai vechi economii de piață responsabilitatea calității textului nu revine directorului artistic, regizorului, managerului, ci acestui profesionist al lecturii. Ciudat. La noi, funcția e în

cădere liberă. Nu e vorba atît despre prezența pe statul de salarii (nimic nu-i repugnă mai mult unui șef de instituție cu bani de la buget decît să lovească pe cineva în pîine), cît de atribuțiile reale. Noul director al unui important teatru bucureștean anunță că repertoriul se va alcătui din adăugarea ofertelor regizorale. Altul se mulțumește cu prestația unor colaboratori întîmplători. Altundeva i s-a luat și încăperea, secretarul literar rămînînd zburătăcit între dactilografă și curier.

Mai nou, secretarii literari se ocupă în exclusivitate de traducerea corespondenței cu străinătatea, de transmiterea informațiilor către presă, în mod subaltern de protocolul

premierelor. Latura de idei a muncii se reduce la discuțiile cu autorii de piese grafomani, care dintotdeauna au asaltat teatrele.

Un bilet la un spectacol e mai ieftin decît o cutie de bere. Și în timp ce negustorii de bere prosperă, oamenii de teatru vorbesc de o criză a publicului. Soluțiile de moment pot fi ingenioase, istețe, viclene. Cea de durată ține și de condiția intelectuală a actului teatral, pentru care secretarul literar - script editor, ca să nu mai vorbească altă limbă decît managerul - trebuie să-și recapete condiția de cititor avizat.

M. B.

